

Bachelorgradsoppgave

Integrering av minoritetsspråklige barn i barnehagen

Hvordan arbeider det førskolelærerutdannede personalet med integrering av minoritetsbarn i barnehagen?

Stine Voldsund Johannesen

BLU360

Bachelorgradsoppgave i førskolelærerutdanning

Lærerutdanning
Høgskolen i Nord-Trøndelag - 2014

SAMTYKKE TIL HØGSKOLENS BRUK AV KANDIDAT-, BACHELOR- OG MASTEROPPGAVER

Forfatter(e): Stine Voldsund Johannesen

Norsk tittel: Integrering av minoritetsspråklige barn i barnehagen

Studieprogram: Førskolelærerutdanning

Emnekode og navn: BLU360 Førskolelærerutdanning

**Vi/jeg samtykker i at oppgaven kan publiseres på internett i fulltekst i Brage,
HiNTs åpne arkiv**

**Vår/min oppgave inneholder taushetsbelagte opplysninger og må derfor ikke
gjøres tilgjengelig for andre**

Kan frigis fra: _____

Dato: 28.05.2014

Stine Voldsund Johannesen

underskrift

Forord

Gjennom mitt utdanningsløp har integrering vært et tema jeg har blitt mer og mer interessert i. Som en del av førskolelærerutdanningen har jeg fått praksis i forskjellige barnehager som jobber med etniske minoriteter, og dette tror jeg vil hjelpe meg når det er jeg som skal arbeide med dette.

Takk til førskolelærerutdanningen på HiNT som ga meg innføring i integrering i barnehagen. Takk til mine foreldre og svigerforeldre, som passet barn, laget mat og vasket hus når jeg jobbet med denne oppgaven. Takk til min flotte, gode mann som har støttet meg og trodd på meg når jeg ikke gjorde det selv. Takk til veileder Kirsten Lauritsen, for gode og detaljerte tilbakemeldinger underveis. Takk til Gud, som har skapt oss forskjellige.

Sammendrag

I løpet av dette studiet har jeg belyst deler av integreringsprosessen som foregår i en barnehage. Jeg har gjennomført intervju med fire førskolelærerutdannede fra personalgruppen, og drøftet deres utsagn i lys av relevant teori. Undersøkelsen viser at barnehagen gjør noe i integreringsarbeidet av minoritetsspråklige barn, men også at de har enkelte utfordringer. Det foreligger tendenser til assimilering, blant annet ved et uttrykt ønske fra foreldrene om at barna skal være med på det barnehagen gjør, "det norske".

Barnehagen uttrykker at de ikke har mulighet til å møte barna med deres kulturelle uttrykk. De ansattes kunnskap om barnas kulturelle bakgrunn begrenser seg til det som blir formidlet i oppstartsamtalen, og kan senere skape grobunn for misforståelser og antagelser. Undersøkelsen viser videre at barnehagen jobber for å skape forståelse mellom barnehage og foreldre, som for eksempel at barnehagen formidler at de ønsker foreldrenes meninger. De tilrettelegger også med tolk på oppstartsamtaler og foreldremøter for minoritetsspråklige foreldre.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	6
1.1. Problemstilling.....	7
1.2. Avgrensning.....	7
2. Teoretisk tilnærming.....	7
2.1. Hvorfor skal vi integrere i barnehagen?.....	7
2.2. Likhet eller likeverd.....	8
2.3. Å integrere minoriteter i barnehagen.....	9
2.4. Å vokse opp med flere språk.....	10
2.5. Samarbeid med foreldre og foresatte med minoritetsbakgrunn.....	11
3. Metode.....	12
3.1. Utvalgt.....	13
3.2. Spørreskjema med intervju.....	13
3.3. Analyse.....	14
3.4. Etske betraktninger.....	14
4. Resultater.....	15
4.1. Svar på spørreskjema.....	15
4.2. Hva sa intervjuobjektene om integrering?.....	15
4.3. Hva sa intervjuobjektene om språk?.....	16
4.4. Hva sa intervjuobjektene om foreldresamarbeid?.....	17
5. Analyse og drøfting.....	18
5.1. Oppgavens gyldighet.....	18
5.2. Integrering i barnehagen.....	19
5.3. Språkutvikling i barnehagen.....	21
5.4. Foreldresamarbeid i barnehagen.....	21
6. Konklusjon.....	23
7. Litteratur.....	25
8. Vedlegg.....	27

1. Innledning

”The things that make me different are the things that make me.”

(A.A. Milne)

I Norge finnes det mange ulike typer barnehager, med forskjellige fokus- og satsningsområder. Noen er kommunale, andre er private, og alle har særegne måter å arbeide på. Det at barnehagene i Norge preges av mangfold får også konsekvenser. 77 prosent av den norske befolkningen har ingen innslag av utenlandsk bakgrunn tilbake til besteforeldrene. Omtrent 3 prosent har et innslag av utenlandsk bakgrunn kun gjennom sine besteforeldre, mens 7 prosent har utenlandsk bakgrunn gjennom minst én av sine foreldre. 13 prosent av befolkningen i Norge er født i utlandet (Statistisk sentralbyrå, 2014b). Basert på denne statistikken kan en si at majoriteten er etnisk norske, og at minoriteten er innvandrere fra forskjellige land.

For barnehagen kan dette gi ulike utfordringer, og for å forstå hverandre er det viktig med kunnskap om andre kulturer og religioner. For førskolelærere er det avgjørende med god kommunikasjon mellom foreldre og ansatte, og det er av betydning å vise respekt for at mennesker har forskjellige meninger og trosoppfatninger.

Hvordan integreres barn av etniske minoriteter i norske barnehager i dag? Alle barnehager burde ta stilling til hvordan de integrerer, både når det gjelder ulike prosjekter, men også når det kommer til den pedagogiske forankringen i barnehagen. Det flerkulturelle er en realitet, og fordi dette vil bli aktuelt når jeg begynner å arbeide som førskolelærer, ønsker jeg skrive en oppgave om hvordan en barnehage jobber med integrering av barn av etniske minoriteter.

Mangfold i religion, kultur og språk er kjennetegn i norske barnehager, og dette krever nytenking og nye pedagogiske tilnærminger hos førskolelærere og andre ansatte som jobber med barn og foresatte i barnehagen. Norskfødte med innvandrerforeldre utgjorde 18 prosent av alle barn født i Norge i 2013, og når disse barna begynner i barnehagen vil barna forholde seg til både norsk språk og foreldrenes morsmål (Statistisk sentralbyrå, 2014a). Ansatte må derfor ha kunnskaper om hvordan barna lærer et andrespråk, og problemer som kan oppstå for en familie ved at barna for eksempel uttrykker følelser på et språk foreldre ikke behersker fullt ut. Dette kommer jeg mer inn på under den teoretiske tilnærmingen.

1.1. Problemstilling

Jeg har valgt å fokusere på hvordan det førskolelærerutdannede personalet arbeider med integrering, siden det er styrer, pedagogisk leder og førskolelærer som skal arbeide med holdningene til hele personalgruppa. Jeg har med utgangspunkt i dette kommet frem til følgende problemstilling:

Hvordan arbeider det førskolelærerutdannede personalet med integrering av minoritetsbarn i barnehagen?

1.2. Avgrensning

For å avgrense oppgaven har jeg følgende spørsmål som jeg ønsker å besvare i undersøkelsen, som jeg vil analysere og drøfte i drøftingskapitlet:

- Hva sier intervjuobjektene om integrering av minoritetsbarna?
- Hva sier intervjuobjektene om språkopplæring i barnehagen?
- Hva sier intervjuobjektene om foreldresamarbeidet?

Jeg har forsøkt å finne svar på om arbeidet i barnehagen er mangelfullt eller tilstrekkelig sammenlignet med Rammeplanens føringer i tillegg til teori om integrering. I den teoretiske tilnærmingen har jeg definert hva jeg ser på som integrering av etniske minoriteter. Jeg har også skrevet om hvorfor vi skal integrere, om likeverd eller likhet, viktige momenter i læringen av et andrespråk, og til slutt har jeg skrevet om samarbeid med foreldre og foresatte.

For å finne svar på undersøkelsen har jeg hatt en undersøkelse i en barnehage jeg hadde kjennskap til. Hvordan jeg gjennomførte undersøkelsen har jeg beskrevet i metodekapitlet, og resultatene av undersøkelsen i eget kapitel. Til slutt har jeg analysert og drøftet resultatet fra undersøkelsen i lys av teori.

2. Teoretisk tilnærming

2.1. Hvorfor skal vi integrere i barnehagen?

Spørsmål om å høre til i barnehage og skole er viktig for både minoriteten og majoriteten, og det har påvirkning på relasjoner mellom voksne og barn, mellom barna og mellom ansatte og foreldre. Dette er uavhengig av om de er majoriteter eller minoriteter. Lauritsen (2001) refererer til et studie av Dorthe Staunæs, gjennomført på to danske skoler. Der identifiserte Staunæs det hun kaller store fortellinger om den multietniske elevgruppen (Staunæs, 2004, referert i Lauritsen, 2001). Den ene er

”den store bekymringshistorien”, der hvor ”de andre” ikke passer inn, de er ikke som ”oss”. Overført til våre barnehager, skriver Lauritsen at det å for eksempel ta i mot barn fra et asylmottak ut fra en slik fortelling, kan oppleves som vanskelig, krevende og skremmende, og at ansatte har et fokus på de kulturelle forskjellene i stedet for det som er felles. Den andre fortellingen Staunæs beskriver, er ”den store negasjonshistoria”, som innebærer at forskjellene blir ”feiet under teppet” og underkjent. Lauritsen (2001) skriver her at i barnehagen kan vi finne denne fortellingen som en overfokusering på det som er felles, ut fra en tankegang om at alle er like, og målet er å behandle alle likt (ibid. s.57-58). Som førskolelærere skal vi også integrere i barnehagen fordi rammeplan for barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2011) understreker betydningen av å skape inkluderende fellesskap i barnehagen.

Personalet har ansvar for at alle barn, uansett funksjonsnivå, alder, kjønn og familiebakgrunn får oppleve at de selv og alle i gruppen er betydningsfulle personer for fellesskapet. Barnehagen skal være et miljø hvor ulike individer og ulike kulturelle ytringer møtes i respekt for det som er forskjellig. Å belyse ulikhetene og det som er felles kan gi grunnlag for forståelse og innsikt.

(ibid. s.23)

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet skriver at nyankomne flyktninger skal bosettes i en kommune som gir dem mulighet til å bli godt integrert. Det defineres ikke hva ”godt integrert” innebærer, men de skriver at integreringspolitikk handler om å sørge for at den enkelte har arbeid og kan delta i samfunnslivet. De skriver også at kommunene mottar integreringstilskudd ved bosetting av flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2012).

2.2. Likhet eller likeverd

Kirsten Lauritsen skriver i *Barndom. Barnehage. Inkludering.*, at ved å behandle barn likt, så opplever mange av oss at vi er rettferdige. Da unngår vi forskjellsbehandling i barnehagen, og dette kan gjøre at en krever likhet etter millimetermål, både på viktige og mindre viktige områder i barnehagehverdagen (Lauritsen, 2001, s.68).

Den norske likhetstankegangen har fremdeles en sterk posisjon i barnehagen, og Lauritsen så en gjennomgående faktor i barnehager hun har studert, hvor barnehagene vektla en likhet, å ikke gjøre forskjell og behandle alle likt, uansett bakgrunn. En av de ansatte hun snakket med i barnehagen formulerte seg slik: ”at de skal bli inkludert i gruppa (...) på lik linje med alle andre (...). De er en del av

gruppa, og vi skal ta vare på de. Så jeg ser ikke på de som annerledes i grunn. Annet enn at de har en annen bakgrunn. Du behandler de akkurat som de andre” (ibid. s.71-72).

Videre skriver Lauritsen om hva dette gjør for barnehagen. Hvis vi behandler alle på samme måte, vil ofte majoritetens normer bli tatt i bruk for hele barnegruppa og alle foreldre. Uansett hvilke variasjoner som finnes i for eksempel språk eller kulturelt uttrykk, så blir minoriteten målt ut fra majoriteten sin likhetsideologi. En kan da skape en situasjon hvor mangfoldet forsvinner eller bli utydelig, og mangfoldet som en individuell rett blir undervurdert eller borte (ibid. s.72).

Gjervan mfl. skriver at for å sikre et likeverdig utviklings- og læringstilbud til alle barn i flerkulturelle barnehager, trenger førskolelærere og de andre ansatte relevante kunnskaper og erfaringer innenfor området. Flerkulturell kompetanse kan innebære at ansatte har kunnskaper og ferdigheter knyttet til flerkulturelle perspektiver i barnehagen og samfunnet, tospråklig utvikling og læring (både morsmål og norsk som andrespråk), barns identitetsdanning i en flerkulturell virkelighet, inkludering og antirasistisk arbeid og kulturell sensitivitet. Denne kunnskapen kan tilegnes gjennom førskolelærerutdanningen, videre- og etterutdanning, kompetanseutvikling i den enkelte barnehage og refleksjon over erfaringer. Her finnes det ikke ett svar, men ansatte må hele tiden oppdatere seg den kunnskapen og de ferdighetene som er nødvendige for barnehagen som er i endring. Gjervan mfl. skriver også at det aller meste man trenger av kunnskap om barnet og familien får man i dialog med foreldre (Gjervan mfl., 2012, 78-79).

2.3. Å integrere minoriteter i barnehagen

I defineringen av hva integrering er, har jeg forholdt meg til integrering av innvandrere. Store norske leksikon definerer integrering av innvandrere og flyktninger som at minoritetene skal gjøres funksjonsdyktige i samfunnet, uten at de mister sin kulturelle eller etniske identitet. Videre skriver de at integrering er det gjeldene prinsipp i norsk innvandringspolitikk (Store norske leksikon, 2005-2007).

Dette har jeg også funnet på Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets side, hvor de har en kort definisjon om integrering. Der skriver de at alle som bor i Norge skal ha like muligheter til å bidra og til å delta i landets fellesskap. Et eksempel på bidrag i barnehagen, kan være at førskolelærere lærer leker fra barnas hjemland, som de kan bruke i lek med alle barn. Videre skriver de at målet for integreringspolitikken er like muligheter, rettigheter og plikter for innvandrere og barna deres til å delta og bidra i arbeids- og samfunnsniv (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2014).

HL-senteret beskriver ”å integrere” som et aktivt verd. De skriver at ordet i dag betyr å føye deler til en helhet eller enhet, at når noen er utenfor så skal det passes inn. De har utdypet definisjonen godt ved å skrive at når en snakker om det flerkulturelle samfunnet, så kan man si at ”enheten” er den

norske staten og "delene" som skal føyes til er etniske eller religiøse minoriteter. HL-senteret skriver at integrasjon er en prosess som finner sted mellom enkeltmennesker og institusjoner i et samfunn, og i mitt tilfelle vil institusjonen være barnehagen. I barnehagen skal minoriteter og majoritetssamfunnet på et eller annet nivå bli knyttet sammen i "det norske samfunnet". Det påpekes også at minoriteter har rett til å bevare sin kulturelle egenart (HL-senteret, 2011).

Segregasjon og assimilasjon er to begrep som har stor betydning for integreringsarbeidet, fordi disse beskriver det motsatte av integrering. Segregasjon betyr at en isolerer eller separerer av en del av et samfunn fra resten av samfunnet. En total segregasjon er når en minoritet har et eget boområde, egne skoler og yrker, og kan ofte handle om å holde minoriteter atskilt fra majoriteten (ibid.).

Assimilasjon betyr å gjøre eller bli lik. Det betegner ideen om at fellesskapet er avhengige av at menneskene er så like som mulig for å fungere. Assimilasjon handler derfor å om viske ut forskjeller i et samfunn ved at minoriteter tar til seg levemåten og kulturen til majoriteten (ibid.).

2.4. Å vokse opp med flere språk

Høigård skriver om morsmål i *Barns språkutvikling*, og har der definert morsmål som det språket en lærer seg først, og som en identifiserer seg med (Skutnabb-Kangas, 1986, referert i Høigård, 2006). Dette fant Høigård at var en god definisjon på morsmål, fordi den tar utgangspunkt i hvilket språk en person først har etablert langvarige språklige kontakter på, sammen med personens holdning til sine egne språk. Morsmål er nært knyttet til følelsene våre, og mange tospråklige forteller at det språket de har lært senere føles kaldere og mindre nyansert enn morsmålet. De forteller også at de er mer seg selv på morsmålet. Høigård skriver at å miste morsmålet kan oppleves som å miste en del av sin personlighet (Høigård, 2006, s.179).

Morsmålet har egenverdi, blant annet som identitetsskaper. Høigård skriver at vår identitet har sitt utspring i språket og kulturen, og morsmålet har derfor en særegen rolle i forhold til de språkene vi lærer senere i livet. Barn som lever tospråklig, kan ofte bli utfordret i forhold til egen identitet, og det er viktig at de ser seg selv som en del av den kulturen foreldrene er knyttet til. Dette handler også om å kjenne stolthet over sitt opphav og sin bakgrunn, og unngå å bli undervurdert og satt utenfor av andre barn (ibid. s.184-185).

Minoritetsforeldre som lærer et andrespråk i voksen alder, erfarer ofte at barna deres blir bedre i andrespråket enn de selv blir. Det er viktig at foreldre og barn snakker samme språk, slik at foreldrene kan bruke sitt følelsesspråk (sitt morsmål) når de er sammen med barna. Andrespråket kan medføre at foreldre føler seg hjelpeløse i den spontane talen, fordi de ikke får uttrykt hele følelsesregisteret. Barna kan derfor oppleve foreldrene som dumme når de snakker et språk som barna behersker bedre, og dette kan få negative følger for barnas respekt for foreldre (ibid. s.185).

2.5. Samarbeid med foreldre og foresatte med minoritetsbakgrunn

Familier kommer nye til Norge, og ofte har de lite kjennskap og erfaring med norsk barnehagetradisjon. Det kan være krevende for foreldre og foresatte å få innsikt i hva som er barnehagens pedagogiske mål og begrunnelser. Her har barnehagen forpliktelser og føringer som de må forholde seg til i foreldresamarbeidet, og i barnehageloven §1. *Formål* fastslås følgende: Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Kunnskapsdepartementet, 2011) har også presisert hvilke føringer som ligger i samarbeidet. *Samarbeid og forståelse* er to av begrepene som defineres. Disse begrepene sees som dekkende for ulike sider ved kontakten mellom barnehagen og foreldrene.

Med forståelse menes gjensidig respekt og anerkjennelse for hverandres ansvar og oppgaver i forhold til barnet. Med samarbeid menes regelmessig kontakt der informasjon og begrunnelser utveksles.

(ibid. s.20)

Barnehagen har derfor et stort ansvar for å legge til rette for det rammeplanen definerer som samarbeid og forståelse. Barnehagen skal være oppmerksomme på foreldrenes synspunkter, og ha kunnskap om hva foreldrene ønsker for barna sine. Institusjonen har også, i møte med foreldre med minoritetsspråklig bakgrunn, et spesielt ansvar for at foreldrene skal ha mulighet til å forstå og gjøre seg forstått.

Likevel vet vi at barnehagen som regel er travel. Det krever derfor bevissthet fra ansatte om hvor viktig det er å rydde tid til samarbeidet med foreldrene. Andersen mfl. (2011) fant i sine undersøkelser at barnehagene ikke oppfatter dårlig tid som en utfordring i foreldresamarbeidet, men det vil uansett være rimelig å anta at samarbeidet vil kreve tid, spesielt når ansatte og foreldre ikke kommuniserer på et felles språk. Samarbeid krever tid, og små grep er ofte det som skal til for å øke involveringen fra foreldre. Dette kan blant annet handle om å legge til rette for en trygg kommunikasjon mellom foreldre og personale (Gjervan mfl., 2012, s.85-121). Å få til et godt samarbeid med foreldre, uansett deres bakgrunn og forutsetninger, er en viktig oppgave for barnehagens personale. Sammen med foreldrene skal barnehagen bidra til å ivareta barnas behov for omsorg, lek, danning og læring (Kunnskapsdepartementet, 2011).

Undersøkelser (Andersen mfl. 2011, Djuve, Sandbæk og Lunde, 2011) har vist oss at barnehagelærere opplever utfordringer med å skape nære forhold og godt samarbeid med etniske minoritetsforeldre. Foreldrenes refleksjoner rundt barnehagens innhold og arbeidsmåter kan det ofte være vanskelig å få tilgang til, og mange foreldre vil ikke sørge for å bli sett og hørt, og på denne måten skape innflytelse på barnehagen. Barnehagen må derfor spørre seg om alle stemmer blir hørt, og hvordan alle foreldre lyttes til. Hvordan barnehagepersonalet lytter er avgjørende for at innflytelse skal være mulig (Aamodt og Hauge (red), 2013, 72-75, 86-87).

I forbindelse med ny rammeplan er det gitt ut 11 temahefter, deriblant temahefte om *Språklig og kulturelt mangfold* (Gjervan (red.), 2006). I temaheftet beskrives noen kjennetegn ved flerkulturelle barnehager:

- Personalet ser på språklig, kulturelt og religiøst mangfold blant barn, foreldre og personale som en normaltilstand, slik at mangfold er en del av barnehagens hverdag.
- Personalet ivaretar barnas rett til å være annerledes i fellesskapet.
- Behovet for tilrettelegging for barn med minoritetsspråklig bakgrunn blir organisert som en del av barnehagens ordinære virksomhet.

(Gjervan (red.), 2006).

Gjervan mfl. påpeker at også når det gjelder å etablere en flerkulturell barnehage må personalet bruke barnegruppen som utgangspunkt når legger til rette for lokale tilpasninger (Gjervan mfl., 2012, s.62).

3. Metode

Før jeg begynte å undersøke i barnehagen, hadde jeg en formening om hvordan de arbeidet med integrering. Gjennom undersøkelsen og analyse har jeg fått en bedre forståelse av hvordan de arbeider, og hvorfor de arbeider som de gjør. Mitt utgangspunkt har satt sitt preg på undersøkelsen, og bidro til at jeg ønsket å finne ut mer om integreringsarbeidet i en barnehage.

Jeg havnet på en deduktiv tilnærming. Jeg hadde i stor grad definert hva jeg ønsket å finne ut mer om, hvor mine hypoteser fungerte som et filter for å avgrense fokuset. Dette er den deduktive tilnærmingen, som kan beskrives som en lukket tilnærming (Postholm og Jacobsen, 2011, 40). Selv om jeg var deduktiv med tanke på hva jeg ville finne i undersøkelsen, var jeg åpen for personalets innspill. Jeg la ingen styringer for hva personalet fikk snakke om, og var med på samtaler som kom utenfor temaene jeg opprinnelig var interessert i å finne svar på. Jeg gikk derfor inn i intervjuene med et åpent sinn, og hadde en noe induktiv tilnærming. Induktiv tilnærming innebærer å ta utgangspunkt i de situasjonelle betingelsene, at man møter disse med et "åpent sinn" (Postholm og Jacobsen, 2011, s.40).

I arbeidet med undersøkelsen er jeg mer konstruktivistisk enn positivistisk. Den sosiale virkeligheten, som i dette tilfellet er en barnehage, vil i følge enkelte konstruktivister være så kompleks og sammensatt at det er umulig å avdekke alle mulige forhold som skaper variasjon (Searle, 1995 referert i Postholm og Jacobsen, 2011, s.28). Virkeligheten er dynamisk og endres over tid, og dermed at noe som fungerer på et tidspunkt ikke vil fungere på et annet (Postholm og Jacobsen, 2011, s.28).

I undersøkelsen har jeg valgt en kombinasjon av metodene spørreskjema og intervju. Den pragmatiske tilnærmingen sier at virkeligheten kan måles, men kun delvis og dels ufullstendig. For å få tak på en kompleks og dynamisk virkelighet må man benytte mange ulike innfallsvinkler til å samle inn informasjon og danne kunnskap (ibid. s.29). Jeg har brukt spørreskjema som utgangspunkt for et kvalitativt intervju. Spørreskjemaet er kun et hjelpemiddel til intervjuet, så hovedvekten ligger på det kvalitative studie.

3.1. Utvalg

Jeg valgte å invitere førskolelærerutdannet personal i en mottaksbarnehage jeg hadde kjennskap til. Dette ble derfor et kasusstudie, fordi det er en dypere analyse av enkeltmenneskers utsagn. Flyktningetjenesten eier et gitt antall plasser i barnehagen, hvor mottaksbarn begynner. Til rekruttering av intervjuobjekter, ringte jeg styrer av barnehagen og informerte om bacheloroppgave. Deretter ba jeg styrer om å få bruke deres barnehage som undersøkelsesarena, og jeg sendte mail med informasjon om studiet. Jeg inviterte fem førskolelærerutdannede i personalgruppa til å være med (inkludert styrer) på undersøkelsen, og av disse fem var det fire som deltok.

3.2. Spørreskjema med intervju

Jeg brukte et spørreskjema som intervjuguide, men hadde kvalitativt intervju. Spørreskjemaet fikk jeg av min veileder, Kirsten Lauritsen, og dette hadde Lauritsen brukt i en tidligere internasjonal undersøkelse. Spørreskjemaet gir ikke grunnlaget for undersøkelsen jeg har utført, da standardiseringen i denne formen for datainnsamling gir for få nyanser i svarene jeg får (Postholm og Jacobsen, 2011, s.86). Jeg har likevel valgt å trekke frem tre påstander med svar fra de forskjellige intervjuobjektene, for å belyse mulige kontraster i svarene. Aktiv lytting, med tilbakemelding og spørsmål underveis ble derfor en viktig del av undersøkelsen. Jeg ønsket ikke å være for knyttet til spørreskjemaet, men bruke det som et hjelpemiddel for å få nyanserte svar. Da kunne jeg stoppe og be intervjuobjektene utdype påstander underveis. Intervjuet var halvstrukturert (Fontana & Frey, 2000 referert i Postholm og Jacobsen 2011, s.75) da jeg baserte meg på en utspørring av flere individer hver for seg. Til intervjuet hadde jeg noen spørsmål klar på forhånd, men jeg var åpen for å

ta opp tema jeg ikke hadde planlagt å snakke om. Jeg ønsket individuelle intervju, slik at jeg kunne trekke personene ut av den sosiale sammenhengen i barnehagen, og på denne måten få frem hvordan den enkelte oppfattet situasjoner (Postholm og Jacobsen, 2011, s.65). Jeg brukte opptak slik at jeg ikke trengte å bruke tid på å skrive ned hva hver enkelt sa, men heller være tilstede under samtalen. Intervjuene foregikk i barnehagen hvor intervjuobjektene jobbet. På denne måten ble det enklere for de å finne tid til å snakke med meg, da det ikke krevde noe annet en 30 minutter fravær fra avdelingen. I etterkant av undersøkelsen har jeg delt opp svarene i forskjellige kategorier, slik at det skulle bli oversiktlig.

3.3. Analyse

For å utvikle forståelse brukte jeg teori for å tolke materialet jeg ble sittende igjen med. Teorien fungerer som linser eller briller, noe som innebærer at informasjonen som samles inn, forstås med bakgrunn i de teoriene som jeg møter fenomenet med (Postholm og Jacobsen, 2011, s.103). Gadamer sier at analyse handler om å utvikle forståelse (referert i Postholm og Jacobsen, 2011, s.110), og jeg har valgt å bruke deskriptiv analyse (Postholm og Jacobsen, 2011, s.104). Det vil si at jeg har strukturert datamaterialet ved å sette sammen kategorier som hører sammen: integrering, språk og foreldresamarbeid.

3.4. Etske betraktninger

Hensynet til den enkelte må gå foran hensynet til samfunnet. Dette handler om *makroetikk versus mikroetikk*, og disse kan være motstridende (Kvale, 2005 referert i Myhre, 2010, s.121). I en undersøkelse som jeg har hatt, må hensynet til enkeltpersoner gå foran hensynet til samfunnet. De mikroetiske betraktningene ivaretok jeg ved at jeg sendte mail til alle ansatte hvor de selv fikk mulighet til å velge om de ønsket å være med. I mailen ble det satt en svarfrist, hvor de måtte svare ja eller nei på å være med i undersøkelsen. Styrer ble også informert om at jeg respekterte avslag fra de som ikke ønsket å være med. På denne måten fikk intervjuobjektene større medbestemmelse. I tillegg til dette informerte jeg alle deltakerne om at det var frivillig å delta, at de kunne trekke seg under hele intervjuet og at de kunne trekke seg i etterkant av intervjuet, før jeg startet undersøkelsen. Jeg påpekte at alle ville være anonyme, og at jeg gjør mitt ytterste for å sikre anonymiteten til intervjuobjektene. Navnene jeg har brukt i oppgaven er fiktive.

Jeg har forsøkt å få svar på problemstillingen min slik at forskningen blir gyldig. Dette er den makroetiske betraktningen. Intervjuobjektene ga gode, utdypende svar, og jeg opplevde de som ærlige og oppriktige under undersøkelsen. Siden oppgaven belyser ressurser og problemer som kan dukke opp, forankret i teori, kan den være til nytte for barnehagen og samfunnet.

4. Resultater

Jeg har delt opp intervjuet i tre temaer: integrering, språk og foreldresamarbeid. I spørreundersøkelsen har jeg svar på påstander, og jeg har valgt å trekke frem noen av disse svarene. Dette gjør jeg for å belyse sammenhengen mellom svarene på spørreskjemaet og svarene i intervjuene.

4.1. Svar på spørreskjema

		Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
1.	Vår barnehage lykkes i å integrere alle grupper av barn inn i barnehagen	Marit	Turid Ida				
2.	Vår barnehage mener det er viktig å gi rom for språk og kultur til minoritetsbarna	Turid Eline Ida		Marit			
3.	Vår barnehage har et godt samarbeid med foreldre til de fleste minoritetsbarn	Turid Marit Eline Ida					

*Eline klarte ikke å plassere svar innenfor én av kategoriene på spørsmål 1. Integrering.

4.2. Hva sa intervjuobjektene om integrering?

Turid svarte at hun var delvis enig i at barnehagen lyktes i å integrere alle grupper av barn inn i barnehagen. Da jeg spurte om hvordan de arbeider med integrering, fortalte Turid at de jobber mye med relasjoner mellom barn. Hun mente det er bra at majoriteten får erfaring med minoriteter, og at dette er gode erfaringer i forebyggingen mot fremmedfrykt. Hun syntes det var vanskelig å vite om de gjør nok for barna, spesielt siden de ikke får støtte til barn uten spesielle utfordringer. Minoritetsbarn med spesielle utfordringer får de støtte og hjelp til umiddelbart gjennom forskjellige støtteorganer, men hva med de som ikke har diagnostiserte utfordringer? Hvordan kan de vite at de møter og hjelper disse barna nok? Blir det noen gang nok? Turid sa også at familiene kommer til et nytt land og skal begynne i en institusjon (barnehagen) der, og at de ikke får til å møte barna med deres kultur.

Marit var den eneste som var helt enig i at barnehagen lyktes i å integrere alle grupper av barn inn i barnehagen. I spørsmålet om hvordan de arbeider med integreringen, svarte hun at de etterspør foreldrenes ønske på oppstartsamtalet. Så langt var den ingen foreldre som hadde uttalt et ønske

om inkludering av deres kultur, språk eller religion på hennes avdeling, og at foreldrene ønsket at barna skulle være med på "det norske". Marit fortalte at alle får muligheten til å påvirke, og at hun blant annet har spurt om markering av nasjonaldag med flagg, men at ingen har hatt ønske om dette. Eline syntes det var vanskelig å svare på om barnehagen lyktes i å integrere alle barn, og var den eneste som ikke plasserte et svar innenfor et av alternativene. Hun viste for eksempel ikke hva barna selv tenkte om integreringen som foregår i barnehagen. Eline så også at noen barn sliter spesielt med sosiale relasjoner på grunn av at de snakker et annet språk. Hun har også barn som sliter med sosiale relasjoner til tross for språk, barn som sliter fordi det er den det er. Eline fortalte at ressurssterke barn er lettere å integrere, mens de ressursvake (barn med fysiske eller psykiske utfordringer) stiller svakere, og med et annet språk i tillegg blir integreringen enda vanskeligere. Hun fortalte også at de har lite fokus på at barna har forskjellige bakgrunner, og at dette må eventuelt komme hjemmefra. Barnehagen har ikke fokus på dette. Eline kunne fortelle at de har en familie på avdelingen som ønsker at barnehagen skal fortelle barna hvorfor de feirer id og ramadan. Foreldrene ville gi beskjed når høytiden nærmet seg, slik at barnehagen kunne ta opp dette med alle barna rundt dette tidsrommet. Videre innenfor temaet integrering mente Eline at hun lærte mye. Både om andre nasjoner, folkegrupper og mat. Hun ønsket mer utdanning innenfor området for å lære mer om mottak av minoriteter, da det hun vet nå er kunnskap hun har tilegnet seg selv i forkant av barnas ankomst.

Ida var også delvis enig i at barnehagen lyktes i å integrere alle grupper av barn inn i barnehagen. Hun fortalte også at de har samtaler med foreldrene hvor de kan være med å påvirke barnehagehverdagen. Det var ingen foreldre som ønsket dette, og barna var med i det daglige, det "vi" gjør. Ida har erfaring i arbeid med minoritetsbarn fra tidligere barnehager.

4.3. Hva sa intervjuobjektene om språk?

Viktigheten av morsmål var temaet det ble minst snakk om. Eline utdypet ikke noe om bruken av morsmål, og Marit fortalte at de ikke gjør noe når foreldrene ikke ønsker det selv. Marit fortalte også at språkgrupper er utfordrende på småbarnsavdeling når barna kommer helt nye.

Turid hadde en reell utfordring med å få tak i tolk for noen barn og foreldre, fordi språkene de snakket var så veldig små. Det var også et logistikkproblem å få tak i morsmålsassistenter som kunne følge barna gjennom barnehagehverdagen. Hun følte også at det var spesielt vanskelig hvis noen barn for eksempel var triste, fordi personalet hadde så store vansker med å forstå hva som var galt. Å føle at de ikke kunne trøste eller hjelpe fordi språket var en hindring er en utfordrende problemstilling for personalgruppa.

På Idas avdeling bruker de ikke morsmål når barna lærer norsk. De har hatt morsmålsassistent i noen oppstarter, slik at de kan forstå hva barna forteller og føler. Ida nevnte også at rutiner rundt språkgrupper er utfordrende, siden mye av tiden går bort til andre rutiner i en barnehagehverdag.

4.4. Hva sa intervjuobjektene om foreldresamarbeid?

Turid fortalte at det første barnehagen gjør er å etterspørre foreldrenes ønsker. Foreldremøter var en utfordring, fordi det var så mange forskjellige språk. De ønsker, men kan ikke invitere alle foreldre på samme foreldremøte på grunn av at mange trenger tolk. Hvis og når de inviterte til foreldremøte med tolker, var det heller ikke sikkert at så mange foreldre møtte opp på disse møtene. Barnehagen ønsket mer deltakelse på foreldremøtene.

Turid fortalte også at de jobbet med å ansvarliggjøre foreldrene. De ville ikke stakkarsliggjøre de på grunnlag av at de har opplevd mye tøft. Selvfølgelig var de behjelpelige ovenfor foreldrene, men de ønsket ikke å gjøre for mye. Turid mente at det står respekt av å ta ansvar for eget liv.

Barnehagen forsøker å lære foreldrene at de ønsker meningene deres, og til at foreldrene har rett til å mene noe om barnehagen. Det var også utfordrende å få foreldre til å kreve noe av barnehagen. Hvis de spurte foreldrene hva barnehagen kunne bli bedre på, og hva de ønsket at barnehagen skulle gjøre for deres barn, fikk de ofte svar som "Dere kan barn" eller "Gjør som dere synes er best". De sliter med å få foreldrene til å reflektere kritisk over barnehagehverdagen, og det er utfordrende å inkludere de demokratisk i barnehagen. Turid påpekte også at alle hjem er forskjellige, og at hun følte at foreldrene setter pris på jobben de gjør – noe som selvfølgelig var godt.

Marit fortalte også at foreldre får tilbud om at barnehagen kan inkludere deres kultur, religion og språk, men at det ikke er noen foreldre som uttrykt et ønske om dette enda. Hun opplever at det er veldig enkelt å samarbeide med alle foreldre, både minoriteter og majoriteten. Utfordringer ligger i at foreldre ofte gir uttrykk for at de har forstått hva ansatte forteller de, mens ansatte sitter igjen med følelsen av at foreldre ikke forstod alt likevel. Marit sa "De vil forstå mer enn de kanskje gjør".

Eline sa også at de etterspurte foreldrenes ønsker i oppstartsamtalet. Hver enkelt familie skal få si hva de ønsker. Som et eksempel spurte hun foreldre om de ønsket at barnehagen skulle markere høytidene deres i barnehagen. Svaret hun ofte fikk var at barnehagen ikke trengte å markere høytiden, fordi foreldrene markerer den hjemme. Som nevnt tidligere har Eline en familie på avdelingen som ønsket at barnehagen skulle fortelle barna om id og ramadan, og da gjør barnehagen det.

Markering av nasjonaldag kunne ofte være utfordrende siden noen kommer som et resultat av at de allerede var en minoritet i et land. En familie kom fordi de var en del av en minoritet i et land, og minoriteten og majoriteten var i konflikt. Foreldrene kunne ofte sitte med mer traumer enn barna,

og det kan være noen psykiske problemer som føle av det de har opplevd. Dette var selvfølgelig avhengig av hvor rammet området de kom fra var.

Eline nevnte videre at kulturen sitter mye bedre hos foreldrene enn hos barna, og at hun ønsket et utvidet foreldresamarbeid. Ideelt sett ønsker Eline at foreldre hadde kommet i barnehagen og presentert for eksempel mat og nasjonalklær, og hun ønsker å bruke foreldre til å formidle kultur og språk. De kjenner kulturen, og de kan på best måte fortelle andre barn hva deres familie gjør.

Ida skrøt av at foreldre var flinke til å møte opp på foreldremøter, og at de bidro godt på dugnader. Selv om foreldre kanskje ikke hadde evne til å kommunisere med noen av de andre foreldrene, var de på dugnadene og hjalp til. Hun fortalte også at de etterspør foreldrenes ønsker på startsamtales, men at storparten av foreldrene ikke er interessert i at noe trenger å markeres. Hun har også en familie som ønsker at barnehagen skal markere id og ramadan, slik at andre barn vet hvorfor familien feirer denne høytiden.

5. Analyse og drøfting

Hvordan arbeider det førskolelærerutdannede personalet med integrering av minoritetsbarn i barnehagen?

Jeg har i studiet forsøkt å finne svar på hvordan en mottaksbarnehage arbeider med integrering i barnehagen. I drøftingskapitlet drøfter jeg resultatene og belyser om integrering av minoriteter i barnehagen er mangelfull eller tilstrekkelig. Jeg bruker teorien for å underbygge resultatene jeg fikk i undersøkelsen, for deretter å komme frem til en konklusjon.

5.1. Oppgavens gyldighet

Teorien jeg har brukt og emnene jeg har vektlagt har vært ut fra eget interessefelt. Oppgaven er preget av min oppfatning og mine definisjoner av hva integrering av minoriteter i barnehagen innebærer. Mitt utgangspunkt om inkludering og integrering er i stor grad hentet fra rammeplan, temahefte og teoretikere som Kirste Lauritsen, Marit Gjervan mfl. og Anne Høigård, og min forståelse av teorien deres preget hvordan jeg tolker datamaterialet og hvordan jeg drøfter resultatene. Den kvalitative metoden jeg brukte som bachelorstudent er subjektiv og følte som riktig metode for den undersøkelsen jeg utførte.

Det kan være vanskelig å etterprøve kvalitative intervju, noe som er viktig i spørsmål om gyldighet og etterprøvnbarhet. Jeg har forsøkt å gjengi svarene så korrekt som mulig i resultatkapitlet, men ved bruk av kvalitativ metode vil en muligens ikke få nøyaktig samme resultat om en gjør den samme

forskningen igjen. Dette handlet blant annet om at barnehagen er i stadig endring, og at mennesker er uforutsigbare og stadig endrer mening og oppfatning av hendelser. Jeg opplevde at de kvalitative intervjuene av førskolelærerne ga meg dybde, og svarene jeg fikk var relativt like. Intervjuobjektene uttalte samme problematikk og ga gode svar i løpet av intervjuet. I etterkant av undersøkelsen fikk jeg tilbakemeldinger fra intervjuobjektene om at de likte spørreskjemaet og spørsmålene, fordi det medførte at de måtte reflektere over egen praksis, handling og tankegang. Det er også viktig å påpeke at jeg kun har med et utvalg av tema fra undersøkelsen, og at denne oppgaven ikke gjenspeiler alt barnehagen gjør i integreringsarbeidet.

5.2. Integreringen i barnehagen

Om integrering av minoriteter i barnehagen fortalte intervjuobjektene at de etterspør foreldrenes ønske. Ofte fikk førskolelærerne svar fra foreldrene om at de ønsket at barna skulle være med på "det norske", på det barnehagen gjør.

Her kan en se antydninger til "den store negasjonshistoria" (Staunæs, referert i Lauritsen, 2001). Det blir en overfokusering på det som er felles i barnegruppa. Fokuset hos personalet ligger i tankegangen om at alle barn er like, og målet blir å behandle alle i barnegruppa likt. Kanskje opplever ansatte at de opptrer rettferdig når de behandler alle barn likt, men det som kan skje er at alle barns skal passe innenfor et sett normer og rammer, uansett hvilke variasjoner som finnes innenfor språk eller kultur. Siden foreldrene uttrykker ønsket om at barna skal være med på "det norske", har personalet en "godkjent" unnskyldning for å kjøre på med norske normer og tankemåter, og personalet trenger ikke å bruke tid på å tilegne seg nye kunnskaper om barnets kultur. Dette kan skape en situasjon hvor mangfoldet forsvinner, og at mangfoldet som en individuell rett blir undervurdert eller borte (Lauritsen, 2001, s.72). Det kan se ut til at barnehagen mister sin identitet som flerkulturell, og at den heller er en "typisk norsk" barnehage med minoritetsetniske barn og foreldre. Barnehagepersonalet har en utdannende rolle ovenfor foreldrene, hvor det er viktig at personalet forteller hvorfor barnehagen ønsker å inkludere deres kultur og språk. Å belyse både ulikhetene og det som er felles kan gi grunnlag for forståelse og innsikt (Kunnskapsdepartementet, 2011, s.23). Dersom barnehagen viser hva som er ulikt og hva som er likt i de forskjellige kulturene, vil både barna og foreldrene fra minoriteten og majoriteten ha muligheten til å forstå hverandre. Det gir også gode muligheter for å få innsikt i hvordan forskjellige kulturer, religioner og språk praktiseres.

En kan også stille spørsmål om det er integrering eller assimilering som er resultatet av barnehagens arbeid. Intervjuobjektene har blant annet uttalt at de ikke har mulighet til å møte barna med deres kultur i barnehagen, og at fokuset på barnas forskjellige bakgrunn må komme hjemmefra. Dette er

uttalelser som kan vise til assimilering, hvor barna skal "bli norske" uten å ta med seg noe fra sin kulturelle bakgrunn. Assimileringen støttes av utsagn fra intervjuobjektene, der de fortalte at foreldrene hadde uttrykt, som "at foreldrene ikke ønsker sin kulturelle bakgrunn som en del av barnehagehverdagen", og "at foreldrene ønsker at barna skal være med på "det norske"". Mange minoritetsspråklige foreldre har takket nei til kulturelle og språklige bidrag, og ønsker kanskje at deres barn skal tilpasses det norske samfunnet de vokser opp i.

På den andre siden fastslår barnehageloven §1. Formål følgende: *Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2011)*. Rammeplanen har presisert hva de mener med samarbeid og forståelse på denne måten: *Med forståelse menes gjensidig respekt og anerkjennelse for hverandres ansvar og oppgaver i forhold til barnet. Med samarbeid menes regelmessig kontakt der informasjon og begrunnelser utveksles (ibid. s.20)*. Derfor kan en påstå at barnehagen ligger trygt innenfor rammeplanens føringer med tanke på foreldresamarbeid, fordi foreldrene ikke ønsker at kultur og religion skal vektlegges i barnehagehverdagen. Barnehagen er oppmerksomme på hva foreldrene ønsker for barna sine, og bryter ikke med foreldrenes ønsker for de individuelle barna. Likevel støtter teorien at barnehagen har en utdannende rolle ovenfor minoritetsforeldrene, og at vi må skape en situasjon for forståelse, innsikt og åpenhet.

Videre fortalte intervjuobjektene at de har lite fokus på de forskjellige bakgrunnene til minoritetsbarna. Fokuset på at barna har forskjellig bakgrunn må komme hjemmefra, fordi dette vektlegges ikke i barnehagen. Et annet intervjuobjekt fortalte at barnehagen ikke får til å møte barna på deres kulturelle arena i barnehagen.

Intervjuobjektet fortalte at barnehagen ikke hadde mulighet til å møte barna med deres kultur i barnehagen, og dette handler kanskje om tid og midler. Det er likevel i strid med hva rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver sier at barnehagen skal være, nemlig et sted hvor ulike individer og kulturelle ytringer møtes i respekt for det som er forskjellig. Barnehagen har et ansvar ovenfor barna for å gjøre det mulig å møte de med deres kultur i barnehagen. Å møte barna med deres kultur, kan være så enkelt som å lære leker fra barnas hjemland, henge opp bilder, og bruke musikk barna kjenner igjen. Det kan også handle om å lese historier og eventyr barna kjenner, og dette burde integreres som en del av planarbeidet i barnehagen.

5.3. Språkutvikling i barnehagen

Intervjuobjektene fortalte at det var utfordrende å finne tid til språkgrupper i barnehagehverdagen. Tiden forsvant til andre rutiner, så språkgrupper var noe de hadde hvis de fant ledig tid. Førskolelærerne fortalte også at de hadde en reell utfordring med å få tak i tolker og

morsmålsassistenter. Dette handlet både om barnehagens økonomi, og om tilgangen til tolker og morsmålsassistenter som snakker de ulike språkene. Noen språk er veldig "små", og utfordringene blir da å finne noen som snakker både norsk og barnas morsmål.

Siden morsmål er nært knyttet til følelsene våre, er det av betydning at barnehagen og barnehagens personale forklarer dette for foreldre. Barnehagens ansatte kunne også lært seg noen små, korte, sentrale ord på barnets morsmål, som for eksempel do, tisse, mat, ferdig, kald, varm, glad, trist. Mange tospråklige forteller at det språket de har lært senere føles kaldere og mindre nyansert, og at de er mer selv på morsmålet (Høigård, 2006, s.179)

Det kan også være av betydning at førskolelærerne har kompetanse om morsmålets egenverdi, blant annet som identitetsskaper. Identiteten vår har sitt utspring i språket og kulturen, og barn som lever tospråklig kan ofte bli utfordret i forhold til egen identitet. Jeg fikk ikke inntrykk av at intervjuobjektene hadde kunnskap om dette, slik at de kunne forklare det øvrige personalet og foreldrene at det også er viktig at barna ser seg selv som en del av den kulturen foreldrene er knyttet til. Barna trenger å kjenne stolthet over sitt oppgav og sin bakgrunn (ibid. s.184-185).

En av intervjuobjektene fortalte at de ikke lærer barna morsmål hvis foreldrene ikke etterspør det selv. Denne type argumentasjon kan skape kompleksitet for foreldrene, fordi minoritetsforeldre som lærer et andrespråk i voksen alder, ofte erfarer at barna deres blir bedre i andrespråket enn de selv. Barnehagen kan for eksempel invitere minoriteter fra andre steder i kommunen (som voksenopplæringen, asylmottaket eller ansatte ved en mottaksskole) til å komme og lese en historie på noen av barnas morsmål, for så å lese den på norsk. Foreldrene må bruke sitt morsmål når de er sammen med barna, slik at de i den spontane samtalen ikke blir stående å føle seg hjelpeløse på grunn av at de ikke får uttrykt hele følelsesregisteret. Det kan medføre at barna opplever foreldrene som "dumme", og barna kan miste respekt for foreldrene siden de ikke behersker språket like bra som barna (ibid. s.185).

5.4. Foreldresamarbeid i barnehagen

Intervjuobjektene fortalte at de alltid etterspør foreldrenes ønsker på startsamtale med tolk tilstede (enten i person eller per telefon). Dette gjør førskolelærerne for å gi foreldrene mulighet til å påvirke barnehagens innhold med tanke på for eksempel språk, kulturelle innslag og lignende. Et viktig møtepunkt mellom foreldre og ansatte er i levere-og hente-situasjoner, der det utveksles informasjon om hendelser i løpet av dagen. Her opplevde ett av intervjuobjektene at foreldrene ofte ga uttrykk for at de forstår mer enn de gjør. I disse situasjonene har ikke barnehagen mulighet til å ha tolk tilstede, og det var vanskelig å vite om foreldrene faktisk forstod beskjeder og informasjon ansatte kom med.

De ansatte jeg intervjuet oppga ikke dårlig tid som en utfordrende faktor i foreldresamarbeidet, men vi vet at barnehagen som regel er travel. Når en ikke kommuniserer uanstrengt på samme språk, kan en anta at samarbeidet krever tid og konsentrasjon. Å legge til rette for trygg kommunikasjon, kanskje ved å snakke med foreldrene før de møter barna for å slippe forstyrrelser i samtalen, kan hjelpe til med å involvere foreldrene. Vi vet at rammeplanen vektlegger et godt samarbeid med foreldre, uansett forutsetninger, som en viktig oppgave for barnehagens personale. Ved bruk av bilder, kroppsspråk, små ord en har lært på foreldrenes morsmål og norsk, kan kommunikasjonen forbedres. Dette krever tid og forarbeid, og ansatte må sette av tid for å sikre at foreldrene har forstått hva de mener og vis versa. Gjervan mfl. påpeker at når det gjelder å etablere en flerkulturell barnehage må personalet bruke barnegruppen som utgangspunkt når legger til rette for lokale tilpasninger (Gjervan mfl., 2012, s.62).

Intervjuobjektene fortalte også at de forsøker å informere foreldrene at barnehagen ønsker meningene deres. Barnehagen ønsker at foreldrene skal stille krav, men i stedet for krav får de tilbakemeldinger som "Dere kan barn" og "Gjør som dere synes er best". Her ønsket ett av intervjuobjektene at foreldrene kunne komme på besøk i barnehagen og fortelle om sin kultur og sitt hjemland. Førskolelærerne hadde ofte innslag hvor de fortalte barna om forskjellige land, språk og religioner, men hvis foreldrene kunne bidratt hadde det blitt mer ektefølt og riktig fortalt. Intervjuobjektet uttrykte det som at foreldrene kan landet og kulturen best, og de kunne i samarbeid med førskolelærerne laget et godt og informativt opplegg om ulike land for barna.

Pedagogisk utdannede personale "kan" barn. Likevel er det foreldrene som kjenner sine barn best, og foreldrene har rett til å være med å legge føringer for sine barns oppvekst i barnehagen. En kan stille spørsmål ved om barnehagen har informert foreldrenes rettigheter i barnehagen godt nok. For eksempel ved hjelp av tolk. Barnehagen bør også oversette deler av rammeplanen til foreldrenes morsmål, slik at foreldrene selv kan lese hvilke muligheter de har. Mange foreldre vil ikke gjøre seg sett og hørt for å skape innflytelse i barnehagen, og foreldrenes refleksjoner rundt innhold og arbeidsmåter kan være utilgjengelige. Barnehagen har et stort ansvar for å sørge for at foreldrene har muligheten til å forstå og gjøre seg forstått. Tilretteleggingen vil være individuell for alle foreldre med barn i barnehage, og avhenger av utdanningsnivå, språk og kompetansen foreldrene sitter på.

Noen av intervjuobjektene fant foreldremøtene utfordrende, på grunn av behovet for tolk. Barnehagen representerer mange nasjoner med mange forskjellige språk, og hvis alle foreldrene skulle vært tilstede under samme foreldremøte, ville det blitt mye bråk og forstyrrelser på grunn av tolking. De har derfor egne foreldremøter for minoritetsforeldre med egne tolker til alle språk. En av intervjuobjektene fortalte at det var dårlig oppmøte på disse foreldremøtene, mens et annet intervjuobjekt fortalte at hun syntes det var et veldig godt oppmøte. Her kan en stille spørsmål ved nettverket til foreldrene. Når holdes foreldremøtene? Har foreldrene barnevakt som gir de mulighet

til å dra på foreldremøter? Hvis de ikke har barnevakt, kunne barnehagen åpnet en avdeling med noen ansatte, slik at foreldrene har et "oppholdssted" for barna mens de deltar på foreldremøtet? Dette handler om å tilrettelegge for foreldrene, slik at de har en reell mulighet til å være til stede på slike hendelser. Ett av intervjuobjektene fortalte også at hun opplevde foreldrene som gode bidragsyttere, at foreldrene ønsket å hjelpe til i barnehagen. Noen minoritetsspråklige foreldre møtte ofte opp på dugnad, selv om de ikke hadde mulighet til å kommunisere med noen av de andre foreldrene. De jobbet på lik linje med andre foreldre, drakk kaffe og var tilstede, og dette opplevde hun som positivt.

Siden mange minoritetsforeldre ikke sørger for å gjøre seg sett eller hørt, må barnehagen hele tiden spørre seg selv om alle stemmer blir hørt. Barnehagen må også spørre seg selv hvordan foreldrene lyttes til. Barnehagepersonalets evne til å lytte kan være avgjørende for at innflytelse skal være mulig, og at det aller meste man trenger av kunnskap om barnet og familien får en i dialog med foreldre. Siden det finnes ulike metoder for hvordan en samarbeider med minoritetsforeldre, bør ansatte kontinuerlig oppdatere seg på kunnskapen og ferdighetene som er nødvendig for at barnehagen kan inkludere og kommunisere med minoritetsspråklige foreldre.

6. Konklusjon

I dette studiet forsøkte jeg å finne svar på hvordan førskolelærerutdannet personale i en mottaksbarnehage arbeider med integrering av minoritetsbarn. Jeg gjennomførte intervju med fire av de fem førskolelærerutdannede i barnehagen, i tillegg til teori for å drøfte og analysere utsagnene jeg fikk av personalet. Innsamlingsmaterialet viser at barnehagen har enkelte utfordringer i integreringsarbeidet, men også at de gjør mye bra. For å svare på problemstillingen "*Hvordan arbeider det førskolelærerutdannede personalet med integrering av minoritetsbarn i barnehagen?*" har jeg tatt utgangspunkt i avgrensningsspørsmålene "Hva sier intervjuobjektene om integrering av minoritetsbarna", "Hva sier intervjuobjektene om språkopplæring i barnehagen", og "Hva sier intervjuobjektene om foreldresamarbeidet?".

Ut fra resultatene jeg har fått, ser det ut til at integreringsarbeidet i min studiebarnehage kan være mangelfullt. Intervjuobjektene sier at de er opptatte av å integrere de minoritetsspråklige, men når de forteller hva de faktisk gjør, viser resultatene at arbeidet er mangelfullt både i forhold til foreldresamarbeid, språkopplæring og kulturelle opplevelser. Årsaker de oppgir er at de minoritetsspråklige foreldrene i stor grad har uttrykt et ønske om at deres barn skal være med på "det norske" som foregår i barnehagen. Et intervjuobjekt uttrykte også at barnehagen ikke har mulighet til å møte barna med deres kultur.

Barnehagen har lite fokus på hvor viktig morsmål er, og de har ikke morsmålsføring i barnehagen. De har tilrettelagte språkgrupper for minoritetsspråklige barn, som de gjennomfører hvis de finner tid til det. Ansatte fant det utfordrende å ikke kunne kommunisere med barna i situasjoner hvor barna for eksempel var triste og gråt.

I foreldresamarbeidet har barnehagen egne foreldremøter med tolker for de minoritetsspråklige foreldrene. Noen av intervjuobjektene fortalte at oppmøtet på disse foreldremøtene kunne være mangelfulle, og de fortalte at barnehagen ønsker mer deltakelse på slike møter. En utfordring ansatte så i foreldresamarbeid, var at minoritetsspråklige foreldre kunne gi uttrykk for at de forsto mer enn de gjorde. Ved ønske fra foreldrene markerer barnehagen høytider og nasjonaldager, og forteller alle barn hvorfor og hvordan minoritetene feirer det de feirer.

Personalet bør hele tiden oppdatere seg på nødvendige kunnskaper og ferdigheter for å skape et inkluderende og godt kommuniserende miljø med minoritetsspråklige foreldre.

Jeg fikk likevel inntrykk av at intervjuobjektene ønsket å skape gode forutsetninger for integrering i barnehagen. Barnehagen informerer foreldrene om at de ønsker meningene og refleksjonene deres (foreldrelenes) rundt barnehagens innhold. De ønsker også et utvidet samarbeid med foreldrene, hvor foreldre kommer til barnehagen og snakker om sitt hjemland, sin kulturelle bakgrunn og sin religion. Det er stor forskjell på hva man ønsker å utføre, og hva man faktisk gjør. Barnehagen jeg hadde undersøkt hadde få eksempler på konkret integreringsarbeid med minoritetsspråklige barn. Nytenking og et ressursorientert syn på minoriteter kan hjelpe barnehagen å etablere en enda sterkere identitet som flerkulturell barnehage.

Jeg har ikke undersøkt hvordan foreldrene og barna ser på integreringen som foregår i barnehagen. Dette kunne bidratt til å skape større forståelse for integreringsprosessen i barnehagen, og det hadde vært en interessant videreføring av undersøkelsen jeg har hatt.

7. Litteratur

Aamodt, S. og A.-M. Hauge (red) (2013). *Snakk med oss. Samarbeid mellom foreldre, barnehage og skole i et flerkulturelt perspektiv*. Oslo: Gyldendal.

Andersen, C.E. mfl. (2011). *Den flerkulturelle barnehagen i rurale områder*. Hamar: Høgskolen i Hedmark. Rapport nr.15/2011.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2012). *Bosetting av flyktninger*. Hentet 19.05.2014 fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/integrering/bosetting-av-flyktninger.html?id=670054>

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2014). *Integrering og mangfold*. Hentet 19.05.2014 fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/integrering.html?id=1138>

Djuve, A.B., M.L. Sandbæk og H. Lunde (2011). *Likeverdige tjenester? Storbyens tjenestetilbud til en etnisk mangfoldig befolkning*. Fafo-rapport 2011: 35.

Gjervan, M. mfl. (2006). *Se mangfold. Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*. Hamar: Oplandske Bokforlag.

Gjervan, M. mfl. (2012). *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*. Latvia: Cappelen Damm Akademisk.

Gjervan, M (red.) (2006). *Språklig og kulturelt mangfold*. Kunnskapsdepartementet.

Høigård, A. (2006). *Barns språkutvikling. Muntlig og skriftlig*. Oslo: Universitetsforlaget.

Jacobsen, D.I., og Postholm, M.B. (2011). *Læreren med forskerblick. Innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS- Norwegian Academic Press.

HL-senteret (2011). *Integrasjon*. Hentet 20.05.2014 fra <http://www.hlsenteret.no/kunnskapsbasen/livssyn/integrasjon/integrasjon.html>

Kunnskapsdepartementet (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Kvale, (2005) referert i Myhre, H. (2010). *Den sosiale konstruksjonen av rektorposisjonen i grunnskolen. En kasusstudie av relasjonen mellom rektorer og lærere i tre norske grunnskoler*. Avhandling for graden philosophiae doctor. Trondheim: NTNU

Lauritsen, K. (2001). *Barnehagen i kulturell endring – tilpassing og motstand*. I Korsvold, T. (red.) (2001). *Barndom. Barnehage. Inkludering* (s.55-75). Bergen: Fagbokforlaget.

Milne, A.A. *Goodreads. A.A. Milne quotes.*(u.å.) Hentet 20.05.2014, fra http://www.goodreads.com/author/quotes/81466.A_A_Milne?page=1

Statistisk sentralbyrå (2014a). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, 1.januar 2014*. Hentet 12.05.2014, fra <http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef>

Statistisk sentralbyrå (2014b). *Oversikt over personer med ulik grad av innvandringsbakgrunn*. Hentet 20.05.2014, fra <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/oversikt-over-personer-med-ulik-grad-av-innvandringsbakgrunn>

Staunæs, D. (2004). *Køn, etnicitet og skoleliv*. Fredriksberg: Forlaget Samfundslitteratur.

Store norske leksikon (2005-2007). *Integrering*. Hentet 20.05.2014 fra <http://snl.no/integrering>

8. Vedlegg

SPØRREUNDERSØKELSE FOR LÆRERE

		Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke
1	Vår barnehage lykkes i å gi alle barn muligheter til å utvikle seg ut fra deres talenter og ambisjoner						
2	Vår barnehage lykkes i å integrere alle grupper av barn inn i barnehagen						
3	Det er ingen mobbing av innvandrere/minoriteter i vår barnehage						
4	Vår barnehage har et godt samarbeid med foreldre til de fleste minoritetsbarn						
5	Vår barnehage mener det er viktig å gi rom for språk og kultur til minoritetsbarna						
6	De fleste minoritetsbarna i vår barnehage er hardtarbeidende						
7	De fleste minoritetsbarn i vår barnehage ønsker å lykkes						
8	De fleste minoritetsbarn i vår barnehage har venner blant majoriteten						
9	De fleste minoritetsbarna i vår barnehage er stolte over eget språk og egen kultur						
10	De fleste førskolelærere i vår barnehage er godt utdannet for å møte behovene til minoritetsbarn						
11	De fleste førskolelærerne i vår barnehage har en positiv holdning ovenfor minoritetsbarn						
12	De fleste førskolelærerne i vår barnehage ser de språklige og kulturelle forskjellene blant barna som en mulighet til læring						
13	Jeg føler at min grunnleggende førskolelærerutdanning har forberedt meg godt for arbeid i en språklig og kulturelt mangfoldig barnehage						
14	Jeg liker å jobbe i en mangfoldig/flerkulturell barnehage						

KJØNN Kvinne Mann

Alder - 30 31 - 40 41-50 51-60 60+

